

»καημός που έπρεπε να είχαν.—Κ' έτσι η Γαλλία
 »έμεινε στο έλεος του Θεού που ξεκολουθόσε να την
 »παράτα για πολλές γενεές—ή ήττα σ' αυτήν γεννοδό-
 »λαγε την ήττα. Τέλος, έξαφνα—καθώς οι εκκλησίες,
 »μετά μακρό κλείσιμο, γιομίζουν από βιβλίες και χα-
 »ρούμενες ψαλμωδίες—ήρθαν νέα παλληκάρια που
 »τραγουδοῦσαν, έκλαιαν και γελοῦσαν. Αυτά δὲν εἶ-
 »χαν δὴ την ήττα, κι ὅμως τὴ θυμούνταν, κι ὁ κορυ-
 »δαλός που γιὰ χρόνια εἶχε σπαώσει ἀνοίγε πάλι τὰ
 »φτερά του, ἐπάνω στο κράνος τῶν στρατιωτῶν».

Ἡ γλώσσα τοῦ Ἑρνέστου Ψυχάρη, ὅταν μιλά γιὰ τὸν προορισμὸ τοῦ στρατιώτη, γίνεται θεληματικὰ θρησκα. Ἰ' αὐτόν, νὰ πολεμᾷ κανεὶς γιὰ τὸν τόπο του καὶ νὰ λατρεύει τὸ Θεὸ του εἶναι δυὸ κ' ἐπιταχτικὰ προστάγματα» που αἰθάνεται κανεὶς στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, που δὲν τὰ συζητᾷ, καὶ που μένουν πάντα ἢ λαμπρὴ μαγιά τῆς ζωτικότητος ἑνὸς ἔθνους.

Καὶ σ' αὐτὸ πολὺ σωστὰ ἐνώνει τὴ στρατιωτικὴ πειθαρχία μετὴν πίστη, τὴ θρησκευτικὴ κατήχηση μετὴν πολεμικὴ. «Ense et cruce (μετὸ σπαθί καὶ τὸ σταυρὸ)... Ἀλήθεια αὐτὰ εἶναι οἱ εἰκόνες δυὸ δογματῶν, δυὸ συστημάτων. Ἀνόμοιες μεταφυσικές, που διόλου δὲν εἶναι σμιγμένες, ὅπως τὸ πιστεύει ὁ Βενσάν, που καθόλου δὲν εἶναι σύμμηχες ἐναντίον ἑνὸς κοινοῦ ἐχθροῦ ἢ μπλεγμένες ἢ μιὰ μέσα στὴν ἄλλη, μά, τουναντίον, ἐντελῶς ξεχώριστες. Καὶ ὅμως πῶς αὐτὰ τὰ δυὸ σημάδια σμίγουν στὸ φωτισμένο οὐρανὸ που βλέπει ὁ Μαυρίκιος, καὶ πῶς καὶ τὰ δυὸ τὰ βλέπει ὅλως διόλου τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο καὶ ὅμως ξεχωρὰ, νὰ λάμπουν ἀπὸ τὸ φωτιστέφανό τους τὸν καμωμένο ἀπὸ ὑπερκόσμιες ἀχτίδες! ».

Ἡ ἀνάγκη νὰ πιστεῦν κανεὶς ἐπιβεβαιώνεται ὀλοένα ὅσο προχωρεῖ τὸ μυθιστόρημα. Ὁ Μαυρίκιος Βενσάν, ὅταν βρίσκεται στὴν Ἀφρικὴ, ζουλεῖ τοὺς Μαυριτανούς γιὰ τὴ εὐλάβειά τους, τὴ φλογερὴ τους πίστη, τὸν ὑπέροχο τρόπο που βυθίζονται στὴν προσευχὴ τους. Ἡ πεδιάδα ἐκείνη τῆς Σαχάρας, ἢ τόσο ἀγονη, ἢ τόσο βαρειά, ἢ τόσο ἐρημη, ἢ ὀλότελα φρυμμένη ἀπὸ τὸ λιοπύρι, ἢ ὀλότελα ἀπονεκρωμένη, ξαναγιγνέται καὶ παίρνει μιὰ ἐντονη ζωὴ—ἀπὸ τὸν ὄρατο φρικτισμὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.—«Ἡ γῆ αὐτῆ, λέει ὁ
 »Μαυρίκιος Βενσάν, θὰ εἶχε τὴν εὐψὴ τοῦ θανάτου, ἀν
 »δὲν τὴν κατοικοῦσε ἓνας μεγάλος Θεός. Ἀχ! ὅταν
 »στὸ ἡλιοθασάλεμα, οἱ Μαυριτανοὶ προσκυνοῦν πρὸς τὴν
 »Ἀνατολή, πῶς νὰ μὴ νοιώσῃ κανεὶς μέσα του τὴ
 »θεία ἐκείνη πνοή που πάει ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τῆς Σα-
 »χάρας ἴσα μετὴν ἄλλη, καὶ γίνεται μιὰ ἄορατη πα-
 »ρουσία μέσα στὴ μεγαλοπρέπεια τῆς ἐρημιᾶς; »

Στὸ βιβλίον αὐτὸ ὁ Ε. Ψυχάρης λύνει τὰ μεγάλα προβλήματα μετὴ τὴ δύναμη καὶ τὴ βεβαιότητα που εἶναι ἢ πεποιθήση καὶ ἢ πίστη.

Μὲ θάρρος καὶ περηφάνεια ὁ συγγραφέας ὑψώνει τὴ σημαία τοῦ ἰδανικοῦ καὶ χωρὶς δισταγμὸ ἀκολουθώντας τοὺς πρόπατόρους ἐπιβεβαιώνει τὶς αἰώνιες ἀρχές που στάθηκαν ἄλλοτε ἢ δύναμη τῆς Γαλλίας. Πι-

στεύει στὴν παράδοσή καὶ πιστεύει μετὴ μυστικισμὸ. Ἀκούει προσεχτικὰ τὴ φωνὴ τῶν περασμένων ὑπακούει στὴ λογικὴ τῆς καρδιάς που τοῦ φαίνεται ἢ πὸ σίγουρη καὶ που δίχως ἄλλο, εἶναι καὶ ἢ πὸ ζωηρή.

Καὶ γι' αὐτὸ, τὸ βιβλίον του αὐτὸ τὸ γραμμένο μετὴ ζέση, καὶ εὐγλωττία, εἶναι τὸ βιβλίον που δυναμώνει καὶ παρηγορεῖ, τὸ βιβλίον ὅχι μόνο τοῦ καλλιτέχνη μὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐνεργητικοῦ που ἔχει πεποιθήσεις καὶ θέλει νὰ τίς μεταδώσει. Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μιὰ μαρτυρία πατριωτικοῦ καὶ ἰδεαλιστικοῦ ξυπνήματος που ἀρχισε νὰ γίνεται ἀνάμεσά μας.

Ὁ Ρενάν ἔλεγε πῶς ἡ Γαλλία ἔχει χρέος νὰ ξανα-νιώσῃ καὶ νὰ ξαναγεννηθῇ. Τὸ βιβλίον τοῦ ἐγγονοῦ του καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς που τὸ πλημμυρεῖ μᾶς δείχνει πόσο ἀληθινὰ εἶναι τὰ σωστὰ καὶ προφητικὰ αὐτὰ λόγια.

Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Τὰ **Παραγραφάρια** μέινανε ἔξω σὲ τοῦτο τὸ φύλλον, καθὼς καὶ μιὰ κριτικὴ τοῦ Ρήγα Γκόλφω γιὰ τὴν «Ἀθῶνα ἀμαρτωλὴ» που θὰ δημοσιευτεῖ σ' ἐρχόμενο φύλλον.

— Ὁ δημοσιογραφικὸς σφουγγακαλαρισμὸς ἔδωσε πάλι καὶ πῆρε τοῦτες τὶς μέρες στὸν τύπο μετὴ κάπιο προκηπτικὸ ἔργον. Ἀπὸ τὴ συναυλία αὐτὴ τὴ δημοσιογραφικὴ δὲν ἔλειψε καὶ ὁ εὐθυμὸς κ. Ἰωσήφ μετὴ τὴ σοβαροφάνειά του.

— Εἰπώθηκε καὶ τοῦτο : «Ὅχι κριτικές, μὰ διατριβές ἐναίσιμες γιὰ τὴ διεύθυσι τοῦ Βασιλ. Θεάτρου γράφανε ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι».

— Μιὰ φιλικὴ παρατήρησι στὴν : Ἐστία. Τὸν κ. Κουλουμβάκη νὰ μὴ μᾶς τὸν παρουσιάσει τόσο συχνὰ στὴν πρώτη στήλῃ τῆς πρώτης σελίδος τῆς, γιὰτὶ ζημιώνεται σημαντικὰ. Κεῖνον τὸ κύριον ἄρθρον του λ. γ. στὴν «Ἐστία» τῆς Τρίτης γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ οὔτε παιδάκι δέκα χρονῶν δὲ θὰν τύγραφε. Τόσο ἀνόητο εἶτανε. Προτιμοῦσανε στὴ θέσιν του νὰ βλέπαμε ἓνα ἰτεροποίημα τοῦ κ. Φ. Πανᾶ.

— Γιὰ τὸν «Ἐρωτόπαθο τραγουδιστὴ» τοῦ κ. Βέλμου ἓνας βέβηλος εἶπε :

— «Αὐτὸς ὁ τραγουδιστής, ἂν κ' ἐρωτόπαθος, βγάξει τέτιες ἀγριοφάνερους, που μετὴ ὅλο τους τὸ δίκιον μποροῦνε νὰ τὸν πάρουνε μέσα οἱ χωροφύλακες ὡς διαταράσσοντα τὴν ἡσυχίαν τῶν πολιτῶν».

— Πολὺ ἄδικη καὶ πολὺ σκληρὴ κρίσι γιὰ τὸν πολὺ συμπαθητικὸ ποιητὴ.

TAINÉ.—Ὅταν πάνω σιὰ τριαντοπέντε ἢ σαράντα χρόνια, ὕστερ' ἀπὸ μιὰ δεκάχρονη στεῖρωσι, μιὰ γυναίκα, εἴτε τῆς μεσαίας, εἴτε τῆς ἀνώτερης τάξης ἀποχτὰ παιδί, στοιχηματίζετε γιὰ μιὰ πρόσφατη σύζυγικὴ τραγωδία. Κάποτε ἢ μοικεῖα ὑπάρχει στὴ μέση· συχνότερα ὁ σύζυγος θὰ θέλησε νὰ τὴν ἐμποδίσει, κ' ἄλλες φορὲς θάπρεπε νὰ προφυλαχτεῖ ἀπὸ τὴν τρέλλα που εἶταν πολὺ κοντὰ. Κ' ἔτσι ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ἡσυχίαν ἐπιφάνεια τῆς ἀστυκῆς ζωῆς, τὸ ἔσωτερικὸ δράμα σκάζει ὡς ἀτόσσημα.